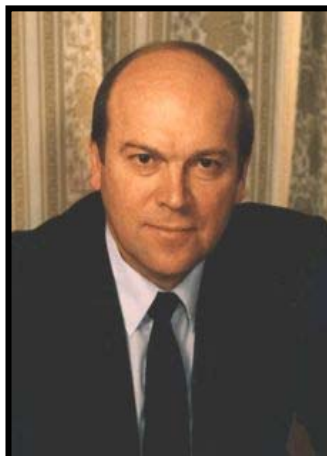

PERSONALIA

PACS numbers: 01.60.+q

Пам'яті Анатолія Петровича Шпака (12.05.1949–29.06.2011)

29 червня 2011 року передчасно пішов із життя видатний український учений у галузі спектроскопії поверхні твердого тіла, фізики наномасштабних систем, кластерного матеріалознавства і нанотехнологій, організатор науки, перший віце-президент Національної академії наук України, директор Інституту металофизики ім. Г. В. Курдюмова НАН України, головний редактор наукових журналів «Успехи физики металлов» та «Металлофизика и новейшие технологии», відповідальний редактор збірника наукових праць «Наносистеми, наноматеріали, нанотехнології», академік НАН України, доктор фізико-математичних наук, професор Анатолій Петрович Шпак.

Народився А. П. Шпак 12 травня 1949 р. в м. Невинномиську Ставропольського краю Росії. У 1971 р. закінчив фізичний факультет Ростовського-на-Дону державного університету. Все його подальше творче життя було пов'язане з Інститутом металофизики ім. Г. В. Курдюмова НАН України, де він пройшов шлях від аспіранта до директора Інституту. У стінах цього Інституту він став членом-кореспондентом і академіком НАН України, а також іноземним членом Російської академії наук та іноземним членом-кореспондентом Австрійської академії наук.

Як вченому-досліднику і організатору творчого процесу, А. П. Шпаку був притаманний комплексний підхід до розв'язання фундаментальних і прикладних проблем науки. А. П. Шпак був одним з ініціаторів створення та науковим керівником Державної цільової науково-технічної програми «Нанотехнології та наноматеріали», Державної програми з підготовки та видання Національного атласу України, які стали складовими знакових атрибутів життя України.

Велику увагу він приділяв питанням інтеграції науки і освіти, підготовці висококваліфікованих кадрів у галузі наноструктурного матеріалознавства, в різні роки очолюючи кафедри у Національному

технічному університеті України «Київський політехнічний інститут», Національному авіаційному університеті, Київському відділенні Московського фізико-технічного інституту.

У творчому доробку А. П. Шпака — понад 400 наукових статей, 36 монографій, 30 винаходів і патентів. Серед його учнів більше 30 кандидатів і докторів наук.

Свою наукову та науково-педагогічну роботу А. П. Шпак поєднував з науково-організаційною діяльністю у Президії Національної академії наук України. На посадах головного вченого секретаря, а згодом і першого віце-президента НАН України він зробив значний внесок у забезпечення ефективної діяльності НАН України як вищої наукової організації країни, підвищення ролі НАН України у розбудові держави, вдосконалення організації та координації фундаментальних досліджень, підготовки наукових кадрів, зміцнення міжнародних наукових зв'язків.

А. П. Шпак заслужив авторитет і повагу серед наукової спільноти. Мав численні наукові зв'язки і співпрацював з науковцями Росії, Білорусі, Німеччини, Австрії, США, Японії, Кореї, Китаю, Польщі й інших країн світу. Був членом багатьох міжнародних і національних наукових товариств, рад і комісій. Як співголова ради Міжнародного наукового фонду, член наукової ради INTAS, член ради Міжнародного Інституту прикладного системного аналізу, член Національної комісії у справах ЮНЕСКО А. П. Шпак дбав про розширення участі установ НАН України у міжнародному співробітництві, зміцненні авторитету української науки у світі.

За наукові та науково-організаційні досягнення А. П. Шпака було удостоєно високих державних нагород. Його працю відзначено двома Державними преміями України в галузі науки і техніки, орденами князя Ярослава Мудрого IV та V ступенів, «За заслуги» III ступеня, а також орденом Дружби (Російська Федерація) та ін. Йому присвоєно звання «Заслуженого діяча науки і техніки України».

Всі, кому довелося взаємодіяти з А. П. Шпаком, знали його не лише як видатного науковця, талановитого організатора науки, вимогливого керівника, а й як щирого товариша, чуйну і мудру людину, здатну зрозуміти інших, прийти на допомогу у справах і житті. Звістка про передчасну смерть його спричинила сум всіх, кому трапилася нагода зустрічатися і працювати з ним.

Втрата А. П. Шпака є непоправною для його співробітників і колег: Анатолій Петрович пішов з життя, коли він був повен планів, замислів і нездійснених ідей. Однак започатковане ним, як і постать цієї людини, збережуться надовго в умах і серцях його колег та учнів. Вони продовжать фундаментальні дослідження атомарної й електронної структури наномасштабних систем і наноструктурних матеріалів, розробку відповідних технологій. А результати досліджень, як і все, що зробив він, залишаться світлою пам'яттю цьому вченому і людині.